

3.3. Anatómia a fyziológia pohlavných orgánov

3.3.1. Základná terminológia

Dlhé obdobie dospievania prináša so sebou mnoho veľkých telesných, psychických aj sociálnych zmien. Je to čas prípravy na dospelosť, plný očakávaní i nedeľkavosti detí a ich rodičov. Počas neho sa **vyvíjajú a dozrievajú pohlavné orgány**. Ľudské telo je zaujímavý a zložitý systém, ktorý si zaslúži našu pozornosť. Mali by sme ho spoznať, vedieť, kde sa čo nachádza, ako a prečo funguje, ako reaguje na podnety, ako sa oň starať, aby nám slúžilo čo najdlhšie. Všetci učitelia/ky by mali mať dostatočné vedomosti o anatómii a fyziológii pohlavných orgánov muža a ženy. V prípade, že si nie ste celkom istí/é, odporúčame vám pomôcť si odbornou literatúrou zo zoznamu odporúčanej literatúry. Vhodnou pomôckou je výchovno-vzdelávací program O dospievaní a menštruácii. Je veľmi dôležité **zvládnuť odbornú terminológiu a pracovať s ňou** (využívajte terminologický slovník). Je to základný predpoklad úspešného osvojovania si ďalších informácií, efektívnych diskusií v skupinách, vyjadrovania vlastných myšlienok, postojov aj názorov. Žiaci a žiačky často tvrdia, že vedomosti o pohlavných orgánoch majú z prírodopisu, ale v rozhovoroch a interakčných hrách zisťujeme, že skôr opak je pravda. Pomôžte im opakovať, triediť, upevňovať a dopĺňať informácie o ľudskom tele a správne sa vyjadrovať. Chlapci by mali poznať anatómiu nielen svojho, ale aj dievčenského tela a dievčatá zase naopak. Pochopenie funkcie rozmnožovacích orgánov je rovnako dôležité ako vedomosti o fyziológii akéhokoľvek iného ústrojenstva hlavne pre **aktívnu ochranu vlastného zdravia**. Viac informácií nájdete na odporúčaných webových stránkach, vo výchovno-vzdelávacích programoch a v odbornej literatúre. Zvlášť odporúčame v tejto téme používať výchovno-vzdelávacie programy **O dospievaní a menštruácii, Čas premien, S tebou o tebe** a knihu **Keď dospievam** (Poliaková a Poradovský, 2003).

3.3.2 Ženské pohlavné orgány

Základným predpokladom na pochopenie menštruačného cyklu je porozumenie funkcii ženských pohlavných orgánov. V literatúre sa môžete stretnúť aj s termínom rodidlá. Ženský reprodukčný systém vrátane vajíčok vo vaječníkoch je pri narodení v pokoji a leží v panve v brušnej dutine. Ženské pohlavné orgány (podľa Fenwicková, Walker, 1996, s. 14) môžeme rozdeliť na:

Vonkajšie: **Vulva** – tvoria ju **veľké pysky** s ochlpením a **malé pysky**. Medzi nimi je **dráždec** (klitoris) – malý citlivý orgán, uprostred **otvor močovej rúry** a pod ním **pošvový vchod** prekrytý panenskou blanou (pozri terminologický slovník) a konečník. Túto oblasť nazývame **genitálna**. Dievčatám na jej lepšie preskúmanie postačí malé zrkadielko.

Vnútorne: Párové ženské pohlavné žľazy vo veľkosti slivky sú **vaječníky** (produkujú ženské pohlavné hormóny estrogén a progesterón) a nachádzajú sa v spodnej časti brušnej dutiny spolu s vajíčkovodmi a maternicou. Tá prechádza cez krčok maternice do pošvy a pošvovým otvorom ústi do genitálnej oblasti. Vo vaječníku novorodenca dievčatka sa nachádza asi 400 000 nezrelých vajíčok, z ktorých v čase pohlavnej zrelosti dozrie asi 400. Každý mesiac v jednom folikule dozrie **vajíčko** – najväčšia bunka ľudského tela –, ktoré v čase ovulácie putuje cez prasknutý **folikul** z povrchu vaječníka k ústiu vajíčkovodu (dve trubice dlhé 13 cm), odkiaľ sa ďalej pohybuje k maternici. Na konci – v styku s vaječníkom – je **vajíčkovod** vystlaný epitelom a v jeho strede sa nachádza svalová vrstva. Vajíčko sa hýbe vďaka peristaltickému pohybu svalstva vajíčkovodov a ich rias. V prípade prítomnosti spermie vo vajíčkovode môže dôjsť k jeho **oplodneniu** (počatiu). Vajíčkovody ústia do **maternice**. Je to svalnatý hruškovitý orgán, ktorý sa dokáže rozťahovať tak, aby zabezpečil vývoj dieťaťa. Je zvyčajne naklonená dopredu, takmer kolmo na pošvu. Ústi do pošvy cez **krčok maternice** – cervix –, ktorý býva upchatý

hlienom. V ňom je malý otvor na menštruačnú krv. V čase ovulácie je hlien redší, čo umožňuje spermii ľahší prienik do maternice. **Pošvu** (pružnú trubicu dlhú asi 8 cm) čiastočne prekrýva panenská blana (hymen), ktorá sa niekedy natrhne alebo roztiahne pri namáhavom cvičení, používaní tampónov alebo pri pohlavnom styku. Hymen má rozličný tvar aj elasticitu. Obrázky jeho rozmanitých tvarov nájdete v knihe Naik, A.: Sex – o sexe celkom normálne... spoznaj skutočnosť a mýty. Bratislava: Egmont 1999.

Dôležité upozornenie pre všetky dievčatá!

Pre zdravý vývin pohlavných orgánov a z hľadiska perspektívy sexuálneho a reprodukčného zdravia je nesmierne dôležité viesť dievčatá už od útleho detstva k **dôslednej hygiene vonkajších pohlavných orgánov**. **Neohrozovať** neprimeranými zásahmi vnútorné prostredie pošvy (používaním parfumovaných mydiel, rozličných dezodorantov, telových mliek, nevhodnou bielizňou, užívaním niektorých liekov, nedostatočnou hygienou análneho otvoru, zanedbaním výtokov, používaním nevhodných hygienických vložiek a tampónov atď.). Viac informácií o výtoku a pravidlách intímnej hygieny nájdete v kapitole o sexuálne prenosných infekciách.

Vyšetrenie krčka maternice – odporúča sa mladým ženám nad 20 rokov v pravidelných intervaloch raz za rok. Pomôže v začiatkoch odhaliť zhubné ochorenia a začať účinnú liečbu. Ako každé gynekologické vyšetrenie nie je najpríjemnejšie, ale nebolí a trvá len chvíľu!

Dôležitou súčasťou ženského tela sú **prsníky**. Skladajú sa z tkaniva **mliečnej žľazy** usporiadanej do 15 až 25 oddelených a rozvetvených **kanálikov**, ktorú obklopuje **tukové tkanivo**. Jeho rozličné množstvo spôsobuje rozdielnu veľkosť ženských prsníkov. Bunky produkujúce mlieko tvoria **alveoly**, sústreďujú sa na konci každého **mliekovodu** a obklopujú ich bunky hladkej svaloviny. Každý mliekovod má svoj vlastný vývod na vrchole **bradavky**. Tá je najcitlivejšou časťou prsníka. Pri dotyku alebo vzrušení stuhne a vzpriami sa. Okolo bradavky je **dvorec** hnedej alebo ružovej farby. Hlavnou funkciou prsníkov je dojčenie novorodenca. Prsiam sa v našej spoločnosti – najmä v médiách – venuje príliš veľká pozornosť a veľa dievčat sa obáva, že tie ich nie sú „dokonalé“. Tvar prs a bradaviek sa v čase dospievania mení. Ich vývoj neprebíha vždy rovnomerne, a tak je zvyčajne jeden prsník väčší ako druhý. Niektorým táto malá nerovnomernosť ostane.

Samovyšetrovanie prsníkov

V čase, keď si organizmus zvyká na zmeny súvisiace s dospievaním, je vhodné vytvoriť si návyk na pravidelné samovyšetrovanie prsníkov. Prispeje to k porozumeniu zmenám, ktorými organizmus dievčaťa prechádza počas menštruačného cyklu, a zároveň k uisteniu sa o svojom zdraví. **Prsníky sa vyšetrujú hmatom a zrakom**. Tkanivo ženských prsníkov je veľmi citlivé a reaguje na zmenu hladiny hormónov počas menštruačného cyklu a v tehotenstve. Najvhodnejšie je vyšetrenie prsníkov do piateho dňa po menštruácii. V prsníkoch sa celkom bežne môžu vyskytovať **hrčky**, ktoré sú väčšinou neškodné a v priebehu cyklu sa môžu meniť. Ak si však myslíte, že by to mohol byť zdravotný problém, odporúčame navštíviť odborného/ú lekára/ku. Niektoré dievčatá sa spočiatku hanbia. Je to úplne normálne a chvíľu trvá, kým si zvyknú na postupne sa meniace tvary svojho tela. Môžu si myslieť, že keď sa cítia zdravé, prsníky netreba vyšetrovať. Potrebujú si overiť, či pri vyšetrení postupujú správne, chcú vedieť, ako často a kde vyšetrovanie robiť. Pomôžte im zodpovedať všetky zvedavé otázky. Ide o ich zdravie a budúcnosť! Ak nemáte potrebnú istotu, pozvite si do školy odborníka/čku z radov lekárov/iek.

Ako postupovať pri zisťovaní zmien prsníkov alebo prítomnosti hrčiek?

1. Vyšetrenie postojačky

- Skontrolovať obrys prsníkov, zmeny veľkosti, tvaru a farby, zvrásnenie kože.

- Vyšetrit bradavky: či majú stále rovnaký tvar a či sú v rovnakej úrovni ako obvykle. Všímať si prehĺbenie dovnútra, olupovanie alebo vyrážky, prípadne výtok.
- Hľadať viditeľné hrčky alebo zatvrdnutie.

2. Vyšetrenie poležiačky

- Zdvihnúť ľavú ruku a položiť ju pod hlavu.
- Pravou rukou vyšetrit ľavý prsník. Používať pritom brušná trocha prstov – ukazováka, prostredníka a prstenníka. Pevne pritláčať prsty a pomalými krúživými pohybmi vyšetrit prsník.
- Ľavú ruku pripažiť k telu a pokračovať vo vyšetrovaní ľavého prsníka smerom nahor až po kľúčnu kosť a smerom von až do podpazušnej jamky.
- Rovnako postupovať na pravej strane.

V prípade spozorovania akejkoľvek zmeny treba vyhľadať lekára/ku!

(Spracované podľa Metodickéj príručky k programu S tebou o tebe schválenému MŠ SR pod číslom 203/1999-4 v Bratislave, 1999)

3.3.3. Mužské pohlavné orgány

Základnou funkciou mužských pohlavných orgánov je produkovať pohlavné bunky – spermie. Tie sa na rozdiel od dievčat začínajú chlapcom tvoriť až v puberte pod vplyvom hormónu testosterónu, ktorý produkujú mužské pohlavné žľazy – semenníky. Tento hormón počas puberty spôsobuje vývinové zmeny na pohlavných orgánoch chlapcov, podporuje rast svalovej hmoty, stimuluje rast ochlpenia, zmenu hlasu, spúšťa pohlavnú aktivitu a záujem o druhé pohlavie.

Mužské pohlavné orgány sa nachádzajú mimo tela v podobe semenníkov, penisu a mieška najmä pre nižšiu teplotu, ktorá je potrebná na tvorbu spermií. Vnútri organizmu však funguje systém kanálikov a žliaz zohrávajúcich dôležitú úlohu v tvorbe a vo vypudzovaní pohlavných buniek – spermií. **Semenníky** sú uložené v jemnom vaku – **miešku** za penisom. Ten sa nachádza mimo tela, pretože teplota semenníkov musí byť nižšia ako telesná teplota kvôli kvalite spermií. Zvyčajne ľavý semenník visí o niečo nižšie ako pravý. Denne od puberty až do dospelosti sa v nich vytvoria milióny spermií. Vývoj jednej spermie trvá asi 70 dní. Zo semenníkov prechádzajú do **nadsemenníkov** (rozvinuté dosahujú dĺžku približne 6 metrov), kde dozrievajú. Sťahy svalov vytlačia spermie do **semenovodu a močovej rúry**. Pohyb spermiám umožňuje **semenná tekutina** produkovaná **prostatou a semennými mechúrikmi** (vačky) vylučujúcimi **semeno** obsahujúce cukor, ktorý vyživuje a mobilizuje spermie. Počas pohlavného styku sa semeno vystrekuje z penisu do pošvy ženy. Pri ejakulácii sa uvoľní semeno v objeme čajovej lyžičky – približne 300 miliónov spermií. Spermie, ktoré neodídu pri ejakulácii, po určitom čase sa opäť vstrebú do tela. **Penis** je valcovitý orgán, ktorý mení svoj tvar v závislosti od vzrušenia. Veľkosť penisu nesúvisí s mužnosťou ani so sexuálnou výkonnosťou alebo s rozkošou. Chlapci sa často obávajú, či je ich penis dostatočne veľký. Rozdiely vo veľkosti však nie sú až také zjavné ani dôležité, ako si ľudia myslia. V normálnom stave visí penis dole, ale pri pohlavnom vzrušení sa zväčšuje a smeruje nahor. To umožňuje zaviesť ho do pošvy. Penis tvoria **hubovité erektilné tkanivá**, ktoré sa pri erekcii naplnia krvou. **Žalud'** (hlava) penisu je veľmi citlivý. Celé telo penisu aj so žaludom u neobrezaných mužov pokrýva **predkožka** (záhyb kože). Kvôli **hygiene** je dôležité pravidelne ju sťahovať dozadu a umývať výlučky (smegma) nachádzajúce sa pod ňou. **Obriezka** sa robí často z náboženských alebo z hygienických dôvodov u chlapcov hneď po narodení alebo zo zdravotných dôvodov aj v neskoršom veku. V chlade alebo v strachu sa penis a miešok scvrkávajú. Naopak, penis „rastie“ v teple alebo pri vzrušení. Približne platí, že menší penis sa v čase erekcie zväčší viac než veľký. Spermie sa vystrekujú z penisu **močovou rúrou** –

kanálikom na odvod moču. Počas erekcie sa svaly pri otvore **močového mechúra** stiahnu, takže moč sa nedostane do semena ani semeno do močového mechúra. Ejakulácia a močenie nikdy neprebiehajú odrazu! Ak dôjde k ejakulácii v noci počas spánku, hovorí sa tomu **mokrý sen – polúcia**. Je to úplne prirodzený jav. Erekciou sa nazýva zhrubnutie a vzpriamenie penisu. Stáva sa to zvyčajne ráno alebo pri erotických predstavách. Niekedy si chlapci (aj dievčatá) dotýkaním sa svojich vlastných pohlavných orgánov vyvolávajú príjemné sexuálne pocity. Hovoríme tomu **masturbácia**. V spoločnosti na ňu existujú rozličné názory – niektorí ju považujú za škodlivú, iní zase za dôležitú cestu, ako sa naučiť vnímať svoje vlastné telo. Je intímnou (súkromnou) záležitosťou. Niektorí ľudia masturbujú, iní nie.

Samovyšetrowanie semenníkov

Vlastné pravidelné vyšetrowanie semenníkov je dôležitou prevenciou ich rakoviny. Postihuje najmä mladých mužov medzi 15. a 35. rokom života. Väčšina včas zachytených prípadov je liečiteľná. Najlepšie sa chlapci vyšetria vzpriamene pred zrkadlom. Vtedy semenníky voľne visia dolu. Jeden, zvyčajne ľavý, visí trochu nižšie. Je to preto, aby sa semenníky o seba neudierali. Odporúča sa zamerať sa na zmeny tvaru a veľkosti, prípadne na nové útvary na semenníkoch:

- Palcom a ukazovákom semenníky prehmatať opatrným pootáčaním. Pri tom možno nahmatať nadsemenníky.
- Poťažkať každý semenník v ruke. Oba by mali byť rovnako ťažké.
- Treba si všímať rozličné znamienka, výstupky, škvrny, vyrážky a hrčky na penise či na semenníkoch a pozorovať zmeny.
- V prípade zistených neznámych útvarov na semenníkoch a na miešku, odporúčame vyhľadať odborného/ú lekára/ku.
- Pri aktivitách, počas ktorých by mohlo dôjsť k zraneniu v oblasti genitálií, si treba semenníky chrániť. Existujú na to špeciálne suspenzory.

Pravidelné vyšetrowanie prsníkov a kŕčka maternice u žien, ako aj vyšetrowanie mužských semenníkov môžu prispieť k záchrane života!

3.3.4. Aktivity

3.3.4.1 Hádaj, na čo myslím, o čom hovorím

(Rovňanová)

Cieľ: Rozvoj verbálnej a neverbálnej komunikácie, osvojovanie si odbornej terminológie, slovnej zásoby, vyjadrovacích schopností, pohotovosti, tvorivosti, posilnenie sebaúcty a sebahodnotenia, aktívne počúvanie.

Veková skupina: Od 12 rokov (v prípade nižšej vekovej kategórie vhodne zvoliť inventár slov).

Pomôcky: Kartičky s rozličnými slovami k téme anatómia a fyziológia pohlavných orgánov (príloha 3), pracovné listy Anatómia pohlavných orgánov 1, 2.

Čas: 20 – 45 minút.

Počet účastníkov/čok: 10 – 30.

Priebeh: Aktivitu môžete začať otázkou, či majú žiaci/čky radi hádanky. Čo je na nich príťažlivé? Kto pozná nejakú hádanku? Nech ju povie. Kto radšej háda? Kto radšej hádanky dáva? Hovorte o televíznych reláciách a spoločenských hrách, ktorých základ tvorí hádanka v rozmanitých

podobách. Potom im navrhnete hru, v ktorej každý môže hovoriť, ale aj hádať. Hra môže mať rozličné formy:

Alternatíva 1: Každý si vyberie kartičku so slovom, ktoré neprezradí. Postupne sa všetci dobrovoľne hlásia o slovo a snažia sa ostatným verbálne (pantomimicky) opísať svoje slovo tak, aby ho ostatní uhádli. Môžete vyhodnotiť najlepšieho hádača /ku.

Alternatíva 2: Práca v skupinách s pracovným listom *Anatómia pohlavných orgánov muža a ženy*.

Alternatíva 3: Žiaci/čky kladú otázky, dotýčny/á odpovedá len áno alebo nie, kým niekto neuhádne. Je to náročné, zvlášť na aktívne počúvanie.

Alternatíva 4: Učiteľ/ka má pripravené rozličné slová na väčších kartičkách. Žiaci/čky si sadnú oproti sebe na stoličky. Jednému z nich sa postavte za chrbát tak, aby jeho spoluhráč aj ostatné deti na kartičky dobre videli. Hovorí len čitateľ/ka, snaží sa opísať slová bez použitia jeho základu tak, aby ich v určenom časovom limite spoluhráč uhádol čo najviac. Nieкого poveríme sledovaním času, ďalšieho/iu počítaním slov. Po vypršaní času si vymenia miesta a hra pokračuje. Poskytuje veľa možností – súťaž dvojíc, jednotlivcov – aj využitie na mnohých vyučovacích predmetoch. Slová odporúčame pripraviť v rozličných skupinách: pojmy z oblasti ľudskej sexuality, prevencie SPI, AIDS, vulgarizmy, bežný život atď. a túto metodiku využiť aj v iných témach.

Odporúčanie: Pre tvorivých žiakov a žiačky môžete pripraviť náročnejšie zadanie – do pracovného listu *Hráme sa so slovami* ukryť ľubovoľné slovo, slovné spojenie k téme a vytvoriť k nemu legendu.

Toto je len námet. Tvorivý/á učiteľ/ka v spolupráci so žiakmi/čkami dokáže rýchlo vytvoriť svoj vlastný systém. Hra je veľmi obľúbená a nenásilným spôsobom poskytuje priestor na získavanie informácií o sociálnych vzťahoch v skupine, ale aj možnosť na ich rozvíjanie a optimalizáciu.

Vyhodnotenie – reflexia:

1. Ako sa vám hra páči? Chceli by ste na nej niečo zmeniť, vylepšiť?
2. Kto má obavy zapojiť sa? Prečo?
3. Máte námety na doplnenie slov?
4. Čo je na hre jednoduché/náročné?
5. Ako ste sa cítili v úlohe hádača, rozprávača, pozorovateľa?
6. Čo ste zistili? Máte dostatočné vedomosti na opis konkrétnych slov?
7. V čom sa potrebujete zlepšiť?

Riešenie – pracovný list... Skúšame sa

Mužské pohlavné orgány	B, D, E, H, I, K, L, N, P, R, V, Ž
Ženské pohlavné orgány vnútorné	A, G, J, S, T, Y, Z
Ženské pohlavné orgány vonkajšie	C, F, K, M, O, U, X

Príloha: Terminológia k anatómii a fyziológii pohlavných orgánov a styku

Dráždec	Vajíčkovody	Bradavka	Nadsemenníky
Klitoris	Maternica	Dvorec bradavky	Semenné vaky
Pošva	Spermia	Prsník	Prostata
Panenská blana	Vajíčko	Mliečne žľazy	Semen
Malé pysky	Folikul	Obriezka	Erekcia
Veľké pysky	Estrogén	Penis	Ejakulácia
Vulva	Progesterón	Predkožka	Polúcia
Ústie močovej rúry	Testosterón	Žalud'	Semenovod
Konečník	Cervix	Semenníky	Močová rúra
Vaječníky	Krčok maternice	Miešok	Močový mechúr
Orgazmus	Sliznica maternice	Počatie	Menštruácia

3.3.4.2. Príbeh o vzniku ľudského života

(Rovňanová)

Cieľ: Rozvíjať tvorivosť a spoluprácu. Overovať, prehľbovať vedomosti o vzniku, vývine a narodení človeka, o fyziológii pohlavného styku, správne používať terminológiu. Táto aktivita je vhodná na úvod alebo záver bloku informácií o vzniku a vývine ľudského života.

Veková skupina: Od 10 rokov.

Pomôcky: Karty s pripraveným inventárom slov, ktorý modifikujete podľa úrovne skupiny, alebo pracovné listy Príbeh o vzniku ľudského života 1 a Príbeh o vzniku ľudského života 2.

Čas: Minimálne 45 minút.

Počet účastníkov/čok: 12 – 30.

Priebeh: Na začiatok sa môžete porozprávať o tom, ako vzniká nový život, čo na to treba. Predpokladáme, že žiaci/čky už určité vedomosti majú. Skúste siahnuť po staršej knihe (Strmeňová, J.: Doniesol ma bocian? Bratislava: Mladé letá 1971) a niečo im o vzniku života prečítať. Potom ich rozdeľte do skupín, alebo ich nechajte vytvoriť skupiny samostatne.

Alternatíva 1: Každá skupina dostane pracovný list Príbeh o vzniku života 1 s inventárom slov o vzniku a vývine nového života. Úlohou žiakov je pokúsiť sa použiť uvedené slová vo vlastnom príbehu života, ktorý môžu venovať ľubovoľnému adresátovi – mladšiemu súrodencovi, mimozemšťanovi, neskúsenému spolužiakovi. Svoje práce potom prezentujú. Ostatných požiadať, aby aktívne počúvali a poznačili si prípadné nepresnosti, ktoré postrehnú. Po prezentácii príbehu diskutujte o nedostatkoch a nepresnostiach, požiadať ich o vyjadrenie pocitov zo spolupráce v skupine, pochváľte žiakov za tvorivosť a úspešné zvládnutie úlohy. Poskytnite deťom dostatok času, prípadne aj pomoci pri ich tvorivej práci. Po ukončení príbehu spoločne prečítajte. Z rovnakých slov môžu vzniknúť odlišné príbehy. Vhodne sa dajú využiť v ďalšej práci o problematike VMR či v spolupráci s rodičmi, dajú sa aj výtvarne doplniť. Pri prezentácii odporúčame použiť vhodný obrazový materiál a knihy.

Alternatíva 2: Každá skupina dostane pracovný list Príbeh o vzniku života 2, na ktorý sa pokúsi v určenom časovom limite napísať čo najviac slov súvisiacich s počatím a vývinom nového života. Po prezentácii zoznamov nasleduje druhá časť – tvorba príbehu o vzniku života. Nakoniec nasleduje prezentácia a vyhodnotenie.

Poznámka: Zaujímavé príbehy vznikajú, keď vytvoríte dievčenské, chlapčenské a zmiešané skupiny. Vyskúšajte a hľadajte odlišnosti v postupoch aj v obsahu.

Vyhodnotenie – reflexia:

1. Ako sa vám páčila tvorba vlastného príbehu života?
2. Čo bolo ťažké? Ako sa vám pracovalo? Dokázali ste spolupracovať?
3. Dozvedeli ste sa niečo nové? Čo vám nie je dosiaľ jasné?
4. Aké otázky zostali nezodpovedané?
5. Ktorý príbeh vás zaujal? Prečo?
6. Našli ste v príbehoch nedostatky, nepresné informácie? Čo s nimi?
7. V čom sa podobajú a v čom sa odlišujú príbehy chlapcov a dievčat?

3.3.4.3 Čo k sebe patrí

(Rovňanová)

Cieľ: Naučiť sa používať správnu terminológiu, upevniť a rozšíriť vedomosti o anatómii a fyziológii pohlavných orgánov, rozvíjať zručnosť spolupráce a aktívneho počúvania.

Veková skupina: Od 12 rokov (v upravenej podobe aj v nižšej vekovej kategórii).

Pomôcky: Pracovný list Čo kam patrí? alebo kartičky s jednotlivými názvami, 3 kartičky s označením muži – ženy – neviem, písacie potreby – farebné pastelky 3 rozdielnych farieb, obrazový materiál.

Čas: 25 – 40 minút.

Počet účastníkov/čok: 10 – 30.

Priebeh: V úvode môžete požiadať žiakov/čky, aby vymenovali niekoľko spoločných a rozdielnych anatomických znakov oboch pohlaví. Potom im ponúknite prácu s pracovným listom.

Alternatíva 1: Každý pracuje individuálne a snaží sa správne priradiť jednotlivé pojmy: jednou farbou priraduje pojmy vzťahujúce sa len k ženám, inou farbou k mužom, ďalšou priraduje pojmy spoločné pre obe pohlavia. V prípade, že nevie niektorý z pojmov priradiť, vynechá ho a v diskusii sa k tomu vráti a správne ho priradí. Po ukončení individuálnej práce môžu deti svoje riešenia prezentovať postupne po jednom a zároveň hodnotiť ich správnosť. Pre rýchlejšiu kontrolu a získanie času na diskusiu odporúčame, aby správne riešenia sprostredkoval/a učiteľ/ka, žiaci/čky svoje odpovede podľa správnosti bodujú a na konci dobrovoľne prezentujú svoje výsledky a nepresné riešenia, o ktorých sa neskôr môže diskutovať.

Alternatíva 2: Žiaci/čky sa rozdelia do skupín a pracujú spoločne s jedným pracovným listom. Precvičujú si tak zručnosti spolupráce, komunikácie, schopnosti dohodnúť sa, aktívne sa vypočuť. Svoje riešenie prezentujú skupiny postupne prostredníctvom zvoleného hovorcu/kyne. Za každé správne priradenie môžete skupine dať bod. O nesprávnych riešeniach sa spoločne diskutuje.

Alternatíva 3: Triedenie pojmov. Žiaci/čky pracujú v menších skupinkách alebo vo dvojiciach. Každá dvojica či skupina dostane balíček kartičiek s pojmi a 3 kartičky s nápismi muž – žena – muž aj žena. Postupne priradujú jednotlivé kartičky k tým trom tak, aby to, čo si myslia, že patrí výlučne ženám, priradili ku kartičke označenej slovom žena. To, čo patrí výlučne mužom, priradia ku kartičke označenej slovom muž a pojmy vzťahujúce sa na obe pohlavia tiež k príslušnej kartičke. Ak nevedia niektoré pojmy priradiť, položia ich nabok a pri prezentácii im indíciami a pomocnými informáciami pomôžete správne sa rozhodnúť. V závere ich požiadajte, aby reflektovali svoje pocity a zistenia.

Vyhodnotenie:

1. Bolo jednoduché správne priradiť kartičky? Ak nie, prečo?
2. Ktoré pojmy ťa zaskočili? Prečo?
3. Dozvedel/a si sa niečo nové? Čo?
4. Ako sa vám spolupracovalo v skupinách? Boli všetci/ky vypočutí/é?
5. Pomohla ti táto hra získať nové informácie, zručnosti?
6. Ako sa teraz cítite?

Kľúč k pracovnému listu:

Muži: 1, 2, 7, 12, 13, 17, 25, 26, 35, 36, 38, 42.

Ženy: 3, 9, 10, 11, 15, 16, 19, 21, 24, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 37, 39, 41.

Muži aj ženy: 4, 5, 6, 8, 14, 18, 20, 22, 23, 29, 31, 40.